

<https://mms.gov.ua/news/prezident-ukrayini-volodimir-zelenskij-dav-start-zagalnonacionalnij-programi-zdorova-ukrayina> (дата звернення 27.02.2023).

7. Гакман А. В. Оздоровчо-рекреаційна рухова активність у похилому віці : монографія. Чернівці : Чернівец. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2021. 360 с.

8. Гакман А. В. Теорія та методика фізичної рекреації : навч. посібник. Чернівці : Чернівец. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2021. 264 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-303-6-64>

Добровольська Н. А.,

*доктор психологічних наук, доцент,
завідувачка загальноузівської кафедри
фізичного виховання, спорту і здоров'я людини
Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського
м. Київ, Україна*

Карпіляньський Д. А.,

*кандидат психологічних наук, доцент,
доцент загальноузівської кафедри
фізичного виховання, спорту і здоров'я людини
Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського
м. Київ, Україна*

ДО ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ОБ'ЄКТІВ І СУБ'ЄКТІВ ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ

Останнім часом в Україні набирає обертів підготовка фахівців з фізкультури і спорту за новою освітньо-професійною програмою – «Фізкультурно-спортивна реабілітація». Така програма вже працює в Національному університеті фізичного виховання і спорту України, Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова, Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка, Львівському державному університеті фізичної культури імені Івана Боберського та ін. У зв'язку з активним розвитком цього відносно нового напрямку освітньо-професійної підготовки фахівців з фізичної культури і спорту виникла необхідність розробки її змістового наповнення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що проблеми теорії, методології розвитку фізичної реабілітації, знайшло своє

відображення у багатьох працях [1–3]. Проте, на сучасному етапі розвитку фізичної реабілітації вона повністю віднесена до компетенції Міністерства охорони здоров'я України і вважається виключно медичною спеціальністю. За таких умов для організації якісної підготовки фахівців з фізкультурно-спортивної реабілітації необхідно чітко відділити її від фізичної реабілітації, визначитися щодо її змісту, суб'єктів та об'єктів.

Наявні наукові публікації не дають вирішити зазначене завдання повною мірою. Так, О. І. Самсон та М. Ю. Коломоєць відзначають, що поняття «реабілітація» використовується в медицині, педагогіці, психології, соціології, фізичному вихованні для визначення комплексу заходів, спрямованих на відновлення різних аспектів здоров'я і працездатності хворих та інвалідів різних вікових груп [4]. Проте, у значній кількості наукових статей, підручників та навчальних посібників ця дефініція розглядається виключно у медичному контексті [5–7]. Найбільш вдалим для розв'язання завдання нашого дослідження є визначення І. Пархотіка, який розглядає реабілітацію як процес, що забезпечує найвищий можливий рівень відновлення втрачених з тієї чи іншої причини функцій і здібностей, що досягається посередництвом розвитку фізичних компенсаторних механізмів і психологічного врегулювання за допомогою використання медичних, фізкультурних, інженерних, освітніх і професійних служб [8].

Що стосується дефініції «фізкультурно-спортивна реабілітація», то і фахівці з фізичної культури і спорту, і правники використовують визначення, яке з 1994 року наведене у ст. 1 Закону України «Про фізичну культуру і спорт»: фізкультурно-спортивна реабілітація – система заходів, розроблених із застосуванням фізичних вправ для відновлення здоров'я особи та спрямованих на відновлення і компенсацію за допомогою занять фізичною культурою і спортом функціональних можливостей її організму для покращення фізичного і психологічного стану [9]. Слід відзначити, що зазначене правниче визначення фізкультурно-спортивної реабілітації не позбавлене певних недоліків, що потребує його уточнення. У нашому дослідженні під фізкультурно-спортивною реабілітацією буде розумітися процес, що забезпечує досягнення максимально можливого рівня відновлення втрачених особою функцій і здібностей, що досягається шляхом розвитку фізичних можливостей та компенсаторних механізмів і регулювання психічних станів за допомогою використання медичних, фізкультурних, спортивних, освітніх і психологічних заходів.

Чинним законодавством України визначено певну групу об'єктів фізкультурно-спортивної реабілітації. Так, у ст. 40 Закону України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні» визначено, що

«фізкультурно-спортивна реабілітація спрямовується на підвищення рухової активності, оздоровлення, формування компенсаторних функцій організму і позитивної мотивації в осіб з інвалідністю, дітей з інвалідністю до суспільної адаптації» [10]. У п. 1 Постанови Кабінету Міністрів України № 1188 від 17.11.2021 «Про затвердження Державного соціального стандарту фізкультурно-спортивної реабілітації ветеранів війни, членів їх сімей та сімей загиблих (померлих) ветеранів війни» до суб'єктів фізкультурно-спортивної реабілітації віднесено ветеранів війни, членів їх сімей та сімей загиблих (померлих) ветеранів війни [11]. Проте, виходячи із сутності фізкультурно-спортивної реабілітації її суб'єкти зазначеними категоріями осіб не обмежуються. На наш погляд, до суб'єктів фізкультурно-спортивної реабілітації також необхідно віднести: дітей, які за станом здоров'я включені до підготовчої або спеціальної фізкультурної групи; осіб різного віку з ослабленим здоров'ям; осіб які потребують відновлення фізичної форми після лікування; осіб, які пройшли курс реабілітації у спеціалізованих закладах для регулювання їх психічних станів за допомогою занять фізичною культурою і спортом; людей похилого віку.

Що стосується суб'єктів фізкультурно-спортивної реабілітації, то чинним законодавством України визначений їх повний перелік. Так, п.п. 6 п. 3 Постанови Кабінету Міністрів України № 1188 від 17.11.2021 «Про затвердження Державного соціального стандарту фізкультурно-спортивної реабілітації ветеранів війни, членів їх сімей та сімей загиблих (померлих) ветеранів війни» визначено, що «суб'єкт, що надає послугу із фізкультурно-спортивної реабілітації, – установа, організація, заклад незалежно від форми власності, фізична особа – підприємець, які відповідають критеріям діяльності суб'єктів, що надають послуги із фізкультурно-спортивної реабілітації» [11].

Таким чином, до суб'єктів, які потребують фізкультурно-спортивної реабілітації можна віднести: дітей з інвалідністю; дітей зі складу підготовчих та спеціальних фізкультурних груп; осіб з інвалідністю; ветеранів війни (учасників бойових дій); членів сімей (учасників бойових дій) ветеранів війни; членів сімей (померлих) загиблих ветеранів війни; осіб різного віку з ослабленим здоров'ям; осіб, які потребують відновлення фізичної форми після лікування; осіб, які пройшли курс реабілітації у спеціалізованих закладах для регулювання їх психічних станів за допомогою занять фізичною культурою і спортом; людей похилого віку.

Надавати послуги з фізкультурно-спортивної реабілітації можуть, як спеціалізовані установи, організації, заклади, так і приватні особи-

підприємці, якщо їх діяльність відповідає критеріям визначеним у встановленому законом порядку.

Список використаних джерел:

1. Долинний Ю. О. Теоретико-методологічні основи підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту до реабілітаційної роботи. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика* : зб. наук. праць / гол. ред. Г. П. Шевченко. Северодонецьк : СНУ ім. В. Даля, 2015. Вип. 6(69). С. 46–54.

2. Казакова С. М., Казаков Е. А. Сучасний стан підготовки та перспективи працевлаштування фахівців з фізичної реабілітації. *Фізична та фізіотерапевтична реабілітація. Реабілітація СПА-технологій* : матеріали конф., м. Севастополь, 29–30 квітня 2009 р. Севастополь, 2009. С. 36–37.

3. Карпюк Р. П. Професійна підготовка майбутніх фахівців з адаптивного фізичного виховання: теорія та методика : монографія. Луцьк : ВАТ «Волинська обласна друкарня», 2008. 504 с.

4. Самсон Е.И. Поликлиническая терапия : учебное пособие / Е. И. Самсон, М. Ю. Коломоец. К. : Вища школа, 1985. 264 с.

5. Мухін В. М. Фізична реабілітація [Текст] : підручник для студ. вищих навч. закл. фіз. виховання і спорту. К. : Олімпійська література, 2000. 424 с.

6. Мурза В. П. Психолого-фізична реабілітація [Текст] : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / В. П. Мурза ; Відкритий міжнар. ун-т розвитку людини «Україна», Міжнар. наук.-техн. ун-т ім. О. Бугая. К. : Олан, 2005. 607 с.

7. Приступа Є. Н. Роль і місце фахівця з фізичної реабілітації в системі охорони здоров'я населення / Приступа Є. Н., Вовканич А. С. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2011. № 9. С. 92–96.

8. Белікова Н. О. Підготовка майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності: теорія та методика : [монографія] / Белікова Наталія Олександрівна. К. : ТОВ «Козарі», 2012. 584 с.

9. Закон України «Про фізичну культуру і спорт». *Відомості Верховної Ради України*. Офіційне видання від 05.04.1994 р. 1994. № 14. Стаття 8.

10. Закон України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні». *Відомості Верховної Ради України*. Офіційне видання від 20.01.2006 р. 2006. № 2, / 2–3 /. Стор. 44, стаття 3.

11. Постанова Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1188 «Про затвердження Державного соціального стандарту

фізкультурно-спортивної реабілітації ветеранів війни, членів їх сімей та сімей загиблих (померлих) ветеранів війни». *Урядовий кур'єр*. Офіційне видання від 20.11.2021. № 224.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-303-6-65>

Зеленюк О. В.,

*кандидат наук з фізичного виховання і спорту,
доцент кафедри фізичного виховання, спорту і здоров'я людини
Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського
м. Київ, Україна*

Голуб В. П.,

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри фізичного виховання, спорту і здоров'я людини
Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського
м. Київ, Україна*

Горбунов О. А.,

*кандидат біологічних наук,
факультет комп'ютерних наук та кібернетики
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ: ЗНИЩЕННЯ ЧИ РОЗВИТОК?

Цей навчальний рік (2022/23) став другим роком безпрецедентного випробування для освітньої галузі України в умовах повномасштабної війни з росією, що обумовило зміну наявної загальноосвітньої парадигми навчально-виховного процесу студентів у напрямку його пристосування до діяльності в умовах військового стану.

Реалії війни та перебування більше року в умовах хронічного стресу вже призвели до негативного впливу на психоемоційний стан студентів, зменшили їхню рухову активність, розумову й фізичну працездатність, та, загалом, позначилися на якості життя [3–5].

Підкреслимо, що навчальна дисципліна «Фізичне виховання» у закладах вищої освіти (ЗВО) України виконує дві основні функції – покращення та зміцнення здоров'я студентів засобами фізичної культури і спорту й професійно-прикладну підготовку майбутніх